

процесі. Він одним із перших довів, що правильно організований естетичний розвиток дітей закладає передумови гармонійного розвитку, забезпечує психолого-педагогічну готовність дітей до майбутнього життя. Тому формування естетичних почуттів є одним із найважливіших завдань системи виховання і освіти.

**Список використаної літератури:**

1. Кузь В. Г. Педагогіка В. О. Сухомлинського – педагогіка ХХІ століття / В. Г. Кузь // Педагогіка і психологія. – Київ, 2000. – №1. – С. 113 – 120.
2. Мелешко В. В. Педагогіка В. Сухомлинського в діяльності вчителя сільської школи / В. В. Мелешко // Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка: Педагогіка. – Тернопіль, 2002. – № 5. – С.37 – 42.
3. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5-и томах. – Київ: Радянська школа, 1977. – 563 с.

**Науковий керівник:** к. пед. н., доцент Лещенко І. Т.

**В. Г. Сичук**

*Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького*

## **ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ ОЛЕКСАНДРА ДУХНОВИЧА**

Державу формує народ, який проживає на її теренах і творить національну культуру. Нині перед людьми постають складні проблеми, від розв'язання яких залежить наше майбутнє. Цілеспрямоване патріотичне виховання повинно поєднувати любов до людей, активізувати інтерес дитини соціального світу і соціальних явищ. Ідея народності, патріотичного виховання знайшла відображення у діяльності Олександра Духновича та укладених для народної освіти його підручників і методичних посібників.

Письменник, драматург, журналіст-публіцист, організатор шкільництва, вчений, педагог, історик, етнограф, мовознавець, філософ, а також книговидавець, священик Олександр Духнович вписав своє ім'я не тільки в історію культури Закарпаття, всієї України, а й у світу: 2003 рік рішенням ЮНЕСКО був оголошений роком Духновича [1, 32].

В 30–40-х роках ХІХ ст. О. Духнович розпочав на Закарпатті свою діяльність – літературну та педагогічну. Був прибічником принципу народності навчання, навчання рідною мовою, відіграв значну роль у відкритті низки шкіл. Науку і просвіту розглядав як «єдиний засіб і шлях до майбутнього щастя народу» [2]. О. Духнович підкреслював, що праця – найважливіший фактор становлення особистості, сформулював ідею поєднання навчання з сільськогосподарською працею. Діяльність О. Духновича сприяла прагненню українського населення до освіти і знань.

Педагог розвивав принципи народності, демократизації, гуманізації в освіті, був палким прихильником масової освіти населення на західноукраїнських землях. Метою виховання вважав формування моральної особистості, здатної виконувати обов'язки громадянина і патріота.

Сутність виховання (духовного, фізичного, трудового) вбачав у реалізації принципу природовідповідності, який трактувався ним як розвиток позитивних природних задатків з урахуванням вікових особливостей дітей. Джерелами і засобами морального удосконалення дітей вважав вітчизняну історію, народні пісні, звичаї, гідні для наслідування приклади тощо [4, 4].

У початковій школі потрібно вчити географію, ботаніку, зоологію, сучасні іноземні мови, землеробство, садівництво, бджільництво. Таке надто широке для початкової школи коло знань пояснювалось прагненням Олександра Духновича забезпечити ґрунтовну підготовку учнів.

Великою заслугою педагога є написання ним підручників для народних шкіл: 1831 р. – підручник з географії «Краткий землепис для молодих русинов», 1847 р. – перший буквар на Закарпатті «Книжиця читальна для начинающих», 1853 р. – «Сокращенная грамматика письменного русского языка» тощо [3].

Головна праця О. Духновича – «Народная педагогія» – була першим педагогічним і методичним посібником для вчителів народних шкіл не тільки Закарпаття, а й усієї Західної України. Написана у формі питань та відповідей, була призначена для того, щоб надати вчителям та батькам корисні поради щодо національного виховання дітей [3, 7].

У працях педагога є багато цінних думок щодо педагогічної майстерності вчителя, від якого залежать результати виховання. Хороший вчитель повинен мати справжнє покликання до педагогічної професії, добре знати свій предмет та володіти методикою викладання. Щодо ефективності праці вчителя, то вона певною мірою повинна залежити від того, як батьки виховують дітей у сім'ї.

Розумове виховання слід тісно пов'язувати з моральним, під час якого діти вчаться розрізняти в житті чесне і нечесне. О. Духнович закликав виховувати в дітях почуття власної гідності, порядності, милосердя, доброзичливість, людяність, правдивість, дисциплінованість [3].

Навчаючись у школі, діти мають засвоїти релігійну і народну мораль, яка зміцнює духовні сили, прищеплює любов до рідної землі й не дозволяє вихованцеві вбиратися у «чуже пір'я». О. Духнович щиро вірив у те, що шляхом поширення освіти поліпшується мораль людей, а це, у свою чергу, робить суспільство гуманнішим і веде до злагоди та згоди у ньому.

Особливу роль у зростанні молоді педагог надає прикладу старших: батьків, учителів, яких застерігав від необачних вчинків, закликав до мудрості та виваженості в діях.

Отже, вчителів О. Духнович називав просвітителями народу, його сіллю. Діяльністю вчителя має бути знищено зло і процвітати добродійність. На думку педагога, не кожна людина може бути наставником. Ним є той, хто має природні нахили, добре знання предметів та методику навчання дітей.

Педагогічна творчість О. Духновича та його послідовників не втратила своєї актуальності й сьогодні і є перлиною вітчизняної педагогічної думки. Багато влучних висловлювань мудрого просвітителя перейшли до скарбниці народної пареміографії.

#### **Список використаних джерел:**

5. Жупанин С. І. Народознавча педагогіка Олександра Духновича / С. І. Жупанин // Дукля. – 2000. – № 4. – С. 32–40.
6. Народна педагогіка О. Духновича – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pmu.in.ua>
7. Педагогіка Олександра Духновича – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://school.hometask.com>
8. Туряниця В. Концептуальні положення Олександра Духновича про виховання гармонійної особистості / В. Туряниця, І. Шанта // Слово вчителя. – 2009. – № 10. – С. 4–7.

**Науковий керівник:** к. пед. н., доцент І. Т. Лещенко

*М. С. Сухонос*

*Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького*

## **ШКОЛА ТА ОСВІТА ЗА ЧАСІВ ХРИСТІЯНІЗАЦІЇ РУСИ**

Своєрідною генетичною пам'яттю у вихованні української людності княжої доби слід вважати билини (билиці), що потім переросли у перші українські думи, про які побутувала хибна думка, ніби вони появилися на світ у добу козацтва. "Дума про похід руських (українських) князів на половців літа 6611 (1103 р.)", "Дума про пирятинського поповича Олексія", "Дума про Марусю Попівну Богуславну", "Ілля Муромець і злидні кабацькі", "Святогор", "Три подорожі Іллі Муромця" були досить поширеними в Київській Русі. Як і в більшості творів народного епосу, основні герої дум-билиць київського циклу тричі вирушають у дорогу, тричі вступають у бій, тричі доповідають князеві; метафори й гіперболи, епітети й повтори — все підпорядковане одній меті: уславити витязів, славних